

Η ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΥΝΟΥΡΙΑΝ
ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΠΑΛΙΟΠΑΝΑΓΙΑΣ
(ΣΥΜΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ)

ΥΠΟ
ΤΑΣΟΥ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Εἰς ἀπόστασιν μικροτέραν τῶν δύο ὥρων ἀπὸ τοῦ "Ἀστρους", εἰς θέσιν κυριολεκτικῶς πνιγομένην ἀπὸ πλουσίαν βλάστησιν, εἰς τὸν μιχρὸν πρασίνης χαράδρας², κεῖται κατὰ τὸν δῆμον Θυρέας τῆς Κυνουρίας ἡ μονὴ τῆς *Παλιοπαναγίας*, ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τιμωμένη. Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐν λόγῳ μονῆς καὶ οὐ μακρὰν αὐτῆς ἔχουν ἰδρυθῇ πέντε εἰσέτι μοναί, ἐκ τῶν ἑλκοσι καὶ δύο δλων, αἵτινες ὑφίσταντο ἄλλοτε ἐν Κυνουρίᾳ. Εἶναι δ' αὗται, ἡ Μονὴ τῆς Ἀγίας Τριάδος³ κατ' ἀνατολάς, ἡ τῆς Λουκοῦς⁴ κατὰ δυσμάς, Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου⁵, οὐ μακρὰν τῆς

1) Περὶ τοῦ "Ἀστρους καὶ τῶν χωρίων τοῦ δήμου Θυρέας ἔχομεν συνοπτικὸν μελέτημα, προσελθὼν ἐκ τῆς φιλοτίμου συνεργασίας τριῶν νέων φιλολόγων: *Ἰ. Κακαβούλια—Ἰ. Κουσκουνᾶ—Κ. Χασαπογιάννη*, Ἡ Θυρεᾶτις, Ἱστορική καὶ ἀρχαιολογική μελέτη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, Ἀθήναι 1934. Περὶ τῆς πρώτης μνείας τοῦ "Ἀστρους καὶ περὶ τῶν περὶ αὐτὸ κάστρων, βλ. πρὸ πάντων *N. A. Βέην*, ἐν τῇ «Byzantinische Zeitschrift» τόμ. XVII (1908), σελ. 92—107, ἐνθα καὶ πληρεστάτη βιβλιογραφία.

2) Συστάς κυπαρίσσων πλαισιοὶ ἐπιχαρίτως τὸν χῶρον τῆς μονῆς, προσδίδουσα αὐτῇ σχῆμα ἀνεστραμμένου κώνου, σχηματιζομένου ἐκ τῆς συμφύσεως τεσσάρων συνεχῶν ὑψωμάτων, φερομένων ἀωνύμως, ἡ ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα βουνὰ τοῦ μοναστηριοῦ. Δύο ἐξ αὐτῶν ὀνομάζονται «τοῦ σκοτωμένου» καὶ τοῦ «Λύγκου τὸ λιθάρι».

3) Προχείρως περὶ αὐτῆς βλ. *Ἰ. Κακαβούλια* κλπ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 156—159. Ἐπανερχόμεθα εὐθὺς κατωτέρω.

4) Κτίσμα τοῦ IB' ἢ II' αἰῶνος, κυρίως διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αὐτοῦ λίαν ἐνδιαφέρον, καταλαβὼν τὴν θέσιν παλαιοχριστιανικοῦ ναοῦ τοῦ Ε' αἰῶνος. Πρὸ πάντων βλ. *A. Ὁρλάνδον*, Ἡ Μονὴ Λουκοῦς, ἐν τῷ «Ἡμερολογίῳ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας», Ἐτ. 1924, σελ. 419—433. Πρόσθετος *Ἰ. Κακαβούλια* κλπ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 163 κ. ἔξ. *Καλ. Καλλούτση*, Κυνουριακά, ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. 124 κ. ἔξ. Περὶ τοῦ ὀνόματος Λοκοῦς καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς μονῆς βλ. σημείωμα *Τάκη Ταχτικοῦ* (=Τάσου Γριτσοπούλου), ἐν τῇ ἐφημερ. Τριπόλεως «Παναρχαδικὴ Ἠχώ», ἔτ. IB', Φ. 592, 18 Σβρίου 1938, (ἀπόσπασμα εἰδικῆς μελέτης).

5) Κτίσμα τοῦ IH' αἰῶνος, οὐτινος αἱ τοιχογραφίαι ἐποιήθησαν, κατὰ σωζομένην ἐπιγραφὴν, ἔτει 1754: *Ἰ. Κακαβούλια* κλπ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 172. *N. A. Καλογεροπούλου*, Μεταβυζαντινὴ καὶ Νεοελληνικὴ Τέχνη, τόμ. Α' ἐν Ἀθήναις 1926,

θερινῆς κατοικίας τῶν Ἀστρεινῶν Ἀγίου Ἰωάννου (ὁ Ἀγιάννης)¹, ἡ τοῦ Ἀρώματος (Ζωοδόχου Πηγῆς)² ἐν τῷ αὐτῷ δήμῳ Θυρέας, καὶ ἡ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου τοῦ Ρεοντινοῦ³ ἐν Βρασιαῖς, ὑπὸ τὴν μονὴν Ὁρθοκωστᾶς⁴ ἤδη ὑπαγομένη.

Οὗτ' ἐπιγραφή, οὔτε φιλολογικὴ τις μνεῖα διαφωτίζουν ἐμᾶς περὶ τοῦ ἀκριβοῦς χρόνου τῆς ιδρύσεως τῆς μονῆς Παλιοπαναγιᾶς. Αἱ βαναύσως κεχαραγμέναι ἐν τισι κελίοις τῆς μονῆς ταύτης ἐπιγραφαὶ⁵ ἀναφέρονται εἰς ἀνακαινίσεις αὐτῶν κατὰ τὰ ἔτη 1790 καὶ 1802, ἑτέρα δὲ εἰς κατασκευὴν θύρας ἔτει 1761. Ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1833 ἡγούμενος τῆς μονῆς Νικόδημος Κακαρούκας, ἀνὴρ φιλότιμος ἐκ Μελιγούς καὶ φιλόπονος, ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ πρὸς τὸν Νομάρχην Ἀρκαδίας⁶ ἀναφέρει, ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ δεύτερος ἡγούμενος τῆς μονῆς (1799) ἀπὸ τῆς ἀνακαινίσεως αὐτῆς (1790;) ἐκ τῆς γενομένης ἐρημώσεως. Ἡ ἀναφερομένη ἐρημωσις τῆς μονῆς ὑπῆρξεν ἀσφα-

σελ. 118. *Δημ. Σιυλιάνου*, "Ἕλληνες ἀγιογράφοι μετὰ τὴν ἄλωσιν, Ἀθῆναι 1935, σελ. 120. Ἡ μονή, διαλυθεῖσα ἐν ἔτει 1834, ὑπήχθη ὑπὸ τὴν μονὴν Παλιοπαναγιᾶς. Τὰ κτήματα αὐτῆς ἐτέθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου εἰς πλειστηριασμὸν πολυτετοῦς ἐνοικιάσεως, εἰ καὶ αὕτη ἦτο χρεωμένη εὐθύς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Πληροφορίαι ἐνδιαφέρονσαι, εἰς ἔγγραφα τοῦ φακέλλου (352) τῆς μονῆς, ἐν τοῖς Γεν. Ἀρχείοις τοῦ Κράτους, ἐνθα καὶ φυλλάδιον αὐτῆς, περιέχον πλῆθος τοπωνυμῶν.

1. Πρόχειροί τινες πληροφορίες ἐν φυλλάδιῳ *Νίκου Ἰ. Φλούδα*, Ἱστορικά Ἀγίου Ἰωάννου Θυρέας, ἔκδ. «Ἀρχεῖου Κυνοουριακῶν Σπουδῶν», Ἀθῆναι 1939, σελ. 16. Πρβλ. καὶ κριτικὸν σημεῖωμα *Τ. Α. Γριτσοπούλου*, ἐν τῇ ἐφημ. Τριτόλεως «Παναρκαδικὴ Ἠχώ», ἔτ. ΙΓ' φ. 631, 24 Δεβρίου 1939.

2. Ὑπέστη τὴν τύχην τῆς προηγουμένης, μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. Τὸ Ἐκκλ. Ταμεῖον ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τῶν κτημάτων αὐτῆς εἰσέπραξεν ἱκανὰ ποσά. Οἱ γείτονες τῆς μονῆς βαρέως φέροντες τὴν διάλυσιν αὐτῆς κατέστρεψαν διὰ τοῦ πυρός, ἔτει 1837, μέγαν ἀριθμὸν ἐλαιοδένδρων καὶ ὀπωροφόρων. Ἐνδιαφέροντα τὴν μονὴν καὶ τὴν μερικὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου ἔγγραφα ἐν τοῖς Γεν. Ἀρχείοις τοῦ Κράτους (φάκελ. τῆς μονῆς ἀριθ. 353).

3. Τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς ταύτης διασώζει, ἔτι καὶ σήμερον καλῶς διατηρουμένης, ἐνδιαφερούσας τοιχογραφίας τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Πληροφορίας τινὰς καὶ τὴν ἐπιγραφὴν βλ. ὑπὸ *Mich. Deffner*, *Drei Zaconische Heirathsprotocolle...* ἐν τῷ τοῦ αὐτοῦ «Archiv für mittel-und neugriechische Philologie», Τόμ. Ι (1880), σελ. 168.—Πρβλ. καὶ *N. A. Bees* (Βένιν), ἐν τῷ «Oriens Christianus», Neue serie, Τόμ. IV (1914), σελ. 275.—*Τ. Α. Γριτσοπούλου*, ἐν ἐφημ. Τριτόλεως «Παναρκαδικὴ Ἠχώ», ἔτ. ΙΓ', φ. 631, 24 Δεβρίου 1939.

4. Περὶ τῆς μονῆς ταύτης παρασκευάζομεν ἴδιον μελέτημα, ἐν ᾧ θὰ περιληφθῶσι καὶ τὰ σχετικὰ ὑπὲρ τῆς μονῆς ἀπολυθέντα πατριαρχικά γράμματα, τὰ ἤδη ἐν τῇ μονῇ Λουκοῦς ἀποκείμενα. Βλ. πρὸς τὸ παρὸν *Mich. Deffner*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 180.—*Ι. Κουσκουνά*, Ἡ μονὴ Ὁρθοκωστᾶς, ἐν τῷ περιοδ. τῆς ὁμάδος Κυνοουριακῶν «Κυνοουριακὴ Ἐπιθεώρησις» τόμ. Α' (1937—38), σελ. 177—180.

5. *Ι. Καναβούλια*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 161—162.

6. Σύμμεικτα Μοναστηριακά Ἀρκαδίας ἐν τοῖς Γεν. Ἀρχείοις τοῦ Κράτους, φάκελ. 315, ἔγγραφο 15 Ἰουλ. 1833.

λῶς τὸ μοιραῖον ἀποτέλεσμα τῆς Ἀλβανικῆς λαίλαπος, ἣτις ἠκολούθησε τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1770, ὅτε φαίνεται ὅτι ἡμικατεστραμμένον ἀπέμεινε καὶ τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς, γνωστοῦ ὄντος ὅτι καὶ σχολεῖα ἐκλείσθησαν καὶ μοναστήρια ἡρημώθησαν καὶ αὐτὸς ὁ λαὸς τῆς πολυπαθοῦς Πελοποννήσου ἐγκατέλιπε τὴν πατρῶαν γῆν¹. Ἔνεκα τούτου, ἔτει 1814 ἐκτίσθη ἐκ βάρων τὸ σημερινὸν καθολικόν, εἰς ὃ ὁ Νικόδημος προσέθηκε νάρθηκα μετὰ ἐνδεκαετίαν ὄλην. Κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου καθολικοῦ ἐνετοιχίσθησαν τεμάχια μαρμάρου, φέροντα νεωτέρων χρόνων χριστιανικὰς παραστάσεις, ἐπὶ δὲ τῶν πλευρῶν τοῦ τρούλλου διακρίνονται ροδιακὰ τινὰ πινάκια.

Παλαιότερον, ἀπὸ τῆς πρώτης ιδρύσεως ἴσως τῆς μονῆς, ἣτις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναχθῇ πέραν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀρχομένου ἢ ΙΣ' λήγοντος, αὕτη ὀνομάζεται τῆς Ἑλεούσης. Ἐρίζουσα δέ, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μετὰ τῆς ὁμόρου μονῆς τῆς Λουκοῦς, καταφεύγει εἰς τὸ Πατριαρχεῖον πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς², ἣτις ἐν τούτοις δὲν γνωρίζομεν εἰς τί ἀφορᾷ. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους χαρακτηρίζεται μετόχιον τῆς νεωστὶ ιδρυθείσης (1611) μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος³. Ἐντεῦθεν, φαίνεται, καὶ ἡ τελευταία αὕτη, ἐν τινι ἐλλιπῶς ἐκδιδομένη λόγῳ πτώσεως τοῦ κονιάματος ἐπιγραφῇ αὐτῆς⁴, φέρεται ὀνομαζομένη ὡσαύτως τῆς Ἑλεούσης. Ἄλλ' ἢ ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς μονὰς ἀποδιδομένη διττὴ προσωνυμία ἤγαγεν αὐτὰς εἰς τινὰ κτηματικὴν διαμάχην, ἐξ ἧς οὐδετέρα μὲν ἐξῆλθε νικῆτρια, ἐνδιαφέρει ὅμως νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἔριν.

Μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν διαλυθεῖσα ἡ μονὴ τῆς Ἀγίας Τριάδος ἐτέλει ὑπὸ τὴν μονὴν Παλιοπαναγιάς, ἣτις πῶς, πότε καὶ διατὶ ἀπέκτησε καὶ τὴν τοιαύτην προσωνυμίαν δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς⁵. Κατ' Αὐγούστον τοῦ ἔτους 1835 ὁ ἡγούμενος τῆς Παλιοπαναγιάς Νικόδημος Κακαρούκας ἀνέφερε πρὸς τὸν Ἐπαρχὸν Κυνουρίας, ὅτι εἰς τὸ πεδῖον Ἀγίου Ἀνδρέου, εἰς θέσιν Σκυλοχωρί, κατεῖχεν ἡ μονὴ κτήματά τινα, ἀποκτηθέντα δι' ἀνταλλαγῆς μετὰ τῶν ἐκ Πραστοῦ Μερικαίων, κατωχυρωμένα δὲ διὰ τῶν σχετι-

1. Ἐκ τῆς ἐκτενοῦς βιβλιογραφίας βλ. τὸν ἐπ' ἐσχάτων Μιχ. Β. Σακελλαρίου, Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν δευτέραν Τουρκοκρατίαν (1715—1821), Ἀθῆναι 1939, σελ. 193 κ. ἐξ.

2. Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', ἐν Βενετίᾳ 1872, σελ. 559, ἐκ τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, τοῦ Νοταρά.

3. *Αὐτόθι*, σελ. 559.

4. Ἱ. Κακαρούλια κλπ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 158—159.

5. Παλιομοναστήρια εἶναι συνηθεστάτη παρὰ τῷ λαῷ ὀνομασία μονῶν, περὶ ὧν πιστεύεται κοινῶς ὅτι εἶναι παλαιαί, ἀλλὰ καὶ καθολικῶν μονῶν, ἐν αἷς ιδρύθησαν νεώτερα, οἷον ἐν Λακεδαιμόνι, βλ. Μελετίου Σακελλαροπούλου, Ἡ ἱερὰ μονὴ τῶν Ἀγίων Τεσσαράκοντα, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 11. Μοναὶ Παλιοπαναγιάς ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐν Πελοποννήσῳ.

κῶν τίτλων. 'Αλλ' οἱ τίτλοι, μεταφερθέντες εἰς μονὴν 'Αγίας Τριάδος, κατὰ τὴν μεσολαβήσαν ἐρήμωσιν τῆς μονῆς Παλιοπαναγιάς, ἀπωλέσθησαν. 'Οθεν ἐζητεῖτο νὰ παραχωρηθοῦν τὰ ἐν λόγῳ κτήματα εἰς τὴν ιδιοκτήτριαν πτωχὴν μονήν¹.

'Επὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐπιληφθεις ὁ Νομάρχης 'Αρκαδίας, ἀπηύθυνε πρὸς τὴν μονὴν Παλιοπαναγιάς διαφόρους ἐρωτήσεις, εἰς ἃς ὁ ἡγούμενος αὐτῆς ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς :

Α') 'Εκπαλαι ἡ μονὴ ἐκαλεῖτο 'Ελεούσα. 'Επ' αὐτοῦ δὲ μαρτυροῦσι : 1) ἡ ἀφανισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου ἐχθροῦ εἰκὼν, τοιαύτην φέρουσα ἐπιγραφὴν· 2) ἐπιγραφαί, «τὰς ὁποίας εἶχεν ἡ ἐκκλησία ἐπὶ τινων πετρῶν, αἵτινες λατομηθεῖσαι εἰς τὴν ἐκ θεμελίων ἀνακαίνισιν ἐχρησίμευσαν εἰς ἀκρογωνιαίους λίθους»· 3) τὸ διαλαμβανόμενον ἐν τῷ ἀνταλλακτικῷ ἐγγράφῳ χωράφι τοῦ Μερικά εἰς 'Αστρος, πρὸς ὃ συνορεύει ἕτερον ὅμοιον τῆς μονῆς, κατέχει δ' ἤδη ἡ μονή· 4) ἡ πρᾶξις, ἡ διὰ μετρίον κῦρος ὑπογραφεῖσα ἀπὸ τοὺς ἐπισημοτέρους κατοίκους 'Αγ. 'Ιωάννου, ἡτις ἐβεβαιώθη ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα Ναυπλίου, ἐμαρτυρήθη δὲ ἀπὸ τρεῖς ἄλλους ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς προκριτοτέρους Πραστοῦ καὶ Μελ:γοῦς² καὶ 5) ὅτι εἰς τὴν περιφέρειαν δὲν ὑπάρχει ἄλλη μονὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου.

Β' Ἡ μονὴ ἡρημώθη κατὰ τὸ 1780.

Γ') Ἡ μονὴ 'Αγ. Τριάδος ὑπῆρχε μετόχι τῆς Παλιοπαναγιάς, μοναχὸς δὲ καὶ κατὰ τὴν διάλυσιν τῆς δευτέρας ἤρπασε τὸ διαληφθὲν ἔγγραφον μετὰ καὶ ἄλλων κινητῶν πραγμάτων καὶ συνεκρότησε τὸ μετόχιον τῆς 'Αγ. Τριάδος ἀρχικῶς, ὅπερ ἐξειλίχθη εὐθὺς μετὰ ταῦτα αὐτοκέφαλος μονή.

Δ' καὶ Ε') Κατὰ τὸ 1797 συστήσας ὁ ἡγούμενος Νικηφόρος καὶ αὐτὶς τὴν μονὴν τῆς Παλιοπαναγιάς, ἐζήτησε παρὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν προεστώτων τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς ἀδικίας, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη, διότι ἡμιάζε τότε ἡ μονὴ τῆς 'Αγ. Τριάδος καὶ ἥσκει «ἐπήρειαν» ἐπὶ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν προκριτῶν.

«Πρὸς ἀποδείξιν τῶν τοιούτων ἀπαιτήσεων—καταλήγει ὁ Νικόδημος—δὲν εἶχομεν εἰμὴ τὴν συνείδησιν· διότι ὅστις γνωρίζει τὰς ἐπὶ Τουρκοκρατίας περὶ ὁποιωνδήποτε ζητημάτων συζητήσεις πῶς ἐγένοντο, καὶ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς προεστούς, εὐκόλα διακρίνει ὅτι δὲν ἐτελοῦντο δι' ἐγγράφων», καὶ

Ζ') Ἡ μονὴ τῆς 'Αγ. Τριάδος αὐθαιρέτως ἐνέμετο τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κτήματα³.

1. Τὸ ἔγγραφον ἐν τῷ φακέλ. τῆς Μονῆς 'Αγίας Τριάδος (356) τῶν Γενικῶν 'Αρχείων τοῦ Κράτους.

2. Τὸ ἔγγραφον παρ' ἡμῖν. Παρατίθεται εὐθὺς κατωτέρω ὁλόκληρον. 'Εν ταύτῃ τὸ ὅλον λεκτικὸν εἶναι τοῦ ἐγγράφου.

3. 'Εγγραφον 17 Δεβρίου 1835 ἐν τοῖς Γενικοῖς 'Αρχείοις τοῦ Κράτους (φάκελ. 356 τῆς μονῆς 'Αγίας Τριάδος).

Ἄς σημειωθῇ, ὅτι παρὰ τὰς ἐπιμόνους παραστάσεις τῆς μονῆς Παλιοπαναγιάς περὶ τῶν κτημάτων αὐτῆς, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον ἐνέκρινεν ἐν τέλει τὴν παραχώρησιν αὐτῶν, πρὸς καλλιέργειαν μόνον καὶ πληρωμὴν τῶν ἀναλογούντων φόρων, οὐδαμῶς δ' ἀνεγνώρισεν αὐτὰ ὡς κτήματα τῆς μονῆς ἴδια¹.

Τὸ ἀνωτέρω μνημονευόμενον ἀνταλλακτικὸν ἔγγραφον, παρὰ τὰς ἐκ τῆς νοτίδος φθοράς, διατηρεῖται καλῶς, λόγῳ δὲ τοῦ πολλοῦ αὐτοῦ ἐνδιαφέροντος παρατίθεμεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον. Εἶναι γεγραμμένον ἐπὶ τῶν δύο σελίδων τοῦ πρώτου φύλλου, ἐν δὲ τῷ τέλει τῆς πρώτης σελίδος τοῦ δευτέρου φύλλου φέρει τὰς τελευταίας τῶν μαρτύρων ὑπογραφάς. Δύο στίχοι ὑστερογράφως ἐτέθησαν ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὥσ' τοῦ φ. 1α. Χάρτης τοῦ ἔγγραφου κοινός· διαστάσεις συνήθους φύλλου ἀναφοράς. Ἰδού αὐτό:

† Ὁ Ναυπλίου καὶ Ἀργους Νεόφυτος* ἐπιβεβαίωι

Μὲ τὸ νὰ ἐνδιαφέρονταν οἱ πατέρες τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐλεοῦσας μετὰ τοῦ γηανάκη μερίκα* διὰ τὴν ἀλαξίαν ὁποῦ εἶχαν καμωμένη μετὸν ἀδελφόν του τὸν γεώργη* ζῶντος αὐτοῦ, διὰ τὰ χωράφια ὁποῦ τοὺς εἶχε 5 παρμένα εἰς τὸ σκυλοχώρι καὶ εἰς τὸν ἅγιον νικόλαον Κολομεροῦ καὶ εἰς τὰ γουρία καὶ εἰς ταῖς ρουσιαῖς ὅλον τὸν λακᾶ* τοῦ μοναστηρίου ὁποῦ εἶχε εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ πέρα κάμπου ντρεστενᾶς, καὶ ἔδωσε τῶν πατέρων ἄλλα χωράφια εἰς τὸν ἀγιαντίτικον κάμπον καὶ ἔκαμαν ἀλαξίαν, ὅθεν μὴ ἡμπορόντες οἱ πατέρες νὰ ἐξουσιάσουν ὅλα τὰ αὐτὰ χωράφια ὄντας καυγα-

1. *Διόθι* τὰ ἀκόλουθα ἔγγραφα.

2. Ὁ Μητροπολίτης Ναυπλίου καὶ Ἀργους Νεόφυτος, Γιαννούσης τὸ ἐπώνυμον, κατήγετο ἐκ χώρας Πραστοῦ, χαρακτηρίζεται δὲ ὡς λογιώτατος ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἐπαρχίας αὐτοῦ. *Κ. Γ. Ζησίου* Σύμμεικτα, Πελοποννήσου ἐπιγραφαὶ χριστιανικῶν χρόνων, Ἀθήνησι 1892, σελ. 86 (ἐκ τῆς «Ἀθηνᾶς», τόμ. Β' 1890, σελ. 694). Περὶ τῆς Μητροπόλεως βλ. τὸ μελέτημα *Περ. Γ. Ζερλέντη*, Αἱ μητροπόλεις Χριστιανουπόλεως καὶ Ἀργους καὶ Ναυπλίας, ἐν Ἀθήναις 1922, σελ. 17 κ. ἑξ. Τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν βλ. ὑπὸ *Γ. Ι. Κοινδάρη*, ἐν τῇ «Θρησκευτικῇ καὶ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. Β' (1937) σελ. 47.

3. Ἡ Οἰκογένεια *Μερίκα* ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἐπιφανῶν ἐν Πραστῷ, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς. Ὁ μνημονευόμενος Γεώργιος *Μερίκας* φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ ἐν ἔτει 1738 κατασκευάσας ἐν τῇ πόλει τοῦ Πραστοῦ κρήνην ὕδατος, μετακομισθέντος ἐκ Μαλεβοῦ ὕδρου, ὡς ἡ περιωθεῖσα ἐπιγραφὴ ἐν ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ, περὶ ἧς πιστεύεται ὅτι συνετάχθη ὑπὸ τοῦ λογίου Κυνουριέως τῆς ἐποχῆς Ἑμμ. Τροχάνη, ὅστις καὶ ὡς μάρτυς ὑπογράφεται ἐν τῷ παρόντι ἔγγραφῳ. Βλ. *Mich. Deffner*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 180.—Τίνα σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ ἐν προκειμένῳ λόγιος Γεώργιος *Μερίκας* πρὸς τὸν ἀλληλοδιδασκικὸν διδάσκαλον τῆς Γενικῆς Σχολῆς τῆς Ἐπαρχίας Πραστοῦ, εὐθύς μετὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανάστασιν, ὁμώνυμον Γεωργάκην *Μερίκαν*, πρὸς τὸ παρὸν δὲν γνωρίζω. *Φαίδ. Κουκουλίε*, Τὰ σχολεῖα τῆς Κυνουρίας, κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ», τόμ. ΛΘ' (1927), σελ. 125.

4. Ἰ λ α κ ᾶ ς (δ), λ. Τουρκική, ἰδιοκτησία.

10 λίτικα, διὰ τοῦτο ἐκίνησαν ἀγωγὴν νὰ λάβουν πάλιν τὰ χωράφια τοῦ μοναστηρίου τους νὰ τὰ ἔχουν εἰς τὴν ἐξουσίαν τους ὡς καὶ πρότερον. Θεορόντας τὴν αὐτὴν διαφορὰν εὐρέθη εὐλογον νὰ λάβουν οἱ πατέρες ἄλλα χωράφια καθὼς κάτωθεν φανερώνωμεν. Λοιπὸν ἐμπροσθεν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ τῶν ἐγκρίτων τοῦ χωρίου πρᾶστοῦ καὶ ἀγίου Ἰωάννου, ἀνα-

15 νεώνουν τὴν αὐτὴν ἀλαξίαν οἱ κληρονόμοι τοῦ ποτὲ γεωργίου μερίκα, ὅτε ἀδελφός του γηνανάκης μερίκας καὶ τὸ παιδί του ὁ Θεόδωρος ὁμοῦ καὶ ἡ γυναῖκα του καὶ δίδουν τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου πλησίον εἰς τὸν ἀγιαντίτικον κάμπον τὸ χωράφι εἰς τὸ μουχλιάρι καὶ κουρβουλέα ὅλον ὅσον καὶ ἂν εἶναι μὲ ὅλαις ταῖς ἐλαιαῖς ὅπου εἶναι μέσα εἰς τὸ αὐτὸ χωράφι ὁμοῦ καὶ

20 ταῖς ἄλλαις ἐλαιαῖς ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἀσπρογὴν ὅλαις ὅσαις καὶ ἂν εἶναι, σύνορα τοῦ αὐτοῦ χωραφίου εἰς τὸ μουχλιάρι τὸ ἓνα μέρος ἀναγνώστης μαρουδῆς, τὸ ἄλλο μέρος τοῦ μοναστηρίου ἀγίου Γεωργίου, καὶ τὸ ἄλλο μέρος ὁ κουρέλης, δίδουν ἀκόμη καὶ τὸ χωράφι τῆς μπουντρουνιάς εἰς τὸ γληγόρι στρέματα ἐνέα, συνοριά της τὸ ἓνα μέρος δημήτρης μπουντρούνης,

25 τὸ ἄλλο μέρος σταῦρος μπουντρούνης καὶ τὸ ἄλλο μέρος μηχάλης σαριγιάννης καὶ τὸ ἄλλο στράτα, εἰς τὴν ἀρμύρα τοῦ πούλου στρέματα τέσσαρα, συνορίζαι τὸ ἓνα μέρος Θεοδορῆς λάσιμος καὶ τὸ ἄλλο μανόλης κουρέλης, τὸ ἄλλο νικολὸς τερίζης καὶ τὸ ἄλλο νικολὸς κακαροῦκας, εἰς τὸ ἄστρος τῆς συμιγγίνας στρέματα ἐνέα, συνορίζαι τὸ ἓνα μέρος οἱ αὐτοὶ καλογέροι, καὶ

30 τὸ ἄλλο μέρος νικολὸς λαμπρινὸς, καὶ τὸ ἄλλο δημήτρης σαρηγιάννης καὶ εἰς τὸ ἄλλο <δημήτρης> γιάνος¹ μουριάτης, εἰς τὴν γλιφάδα τὸ ἀπάνω μέρος τὸ τούρκικον στρέματα ὀκτώ, συνορίζαι τὸ ἓνα μέρος σταμάτης ζαφίρης, καὶ τὸ ἄλλο ἡ παναγιώτενα πόρενα, τὸ ἄλλο μέρος ὁ ἀλημπάσιος καὶ τὸ ἄλλο ὁ παπᾶ ματθαῖος, εἰς τὴν ἐλαῖα τοῦ καβουκά τὸ ἀπάνω στρέματα

35 τρία, συνορίζαι τὸ ἓνα μέρος πᾶνος σαριγιάννης, τὸ ἄλλο κωσταντῆς παπάζογλης, τὸ ἄλλο νικολὸς κουρῖκος, εἰς τὸ ἄστρος τοῦ φαράγκα στρέματα ἐνέα, συνορίζαι τὸ ἓνα μέρος δημήτρης σαριγιάννης, τὸ ἄλλο μέρος ἡ κοσμίτισα, καὶ τὸ ἄλλο μέρος ὁ καλαμπόκης, εἰς² τὸ κινωχώραφο τῆς μανολάκενας στρέματα τέσσαρα, συνορίζαι τὸ ἓνα μέρος παπᾶ μαρίνος, τὸ ἄλλο μέρος

40 σταμάτης ζαφίρης, καὶ τὸ ἄλλο μέρος οἱ καλογέροι τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, καὶ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ὅσα χωράφια εὐρίσκονται τὰ αὐτὰ ἄνωθεν καὶ ὀπισθεν χωράφια μὲ ταῖς ἐλαιαῖς ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τὰ ἐξουσιάζῃ τὸ αὐτὸ μοναστήρι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου νὰ τὰ κἀνῃ ὡς θέλει καὶ βούλεται, ὁ δὲ γηνανάκης μερίκας μὲ τὸν

45 ἀνεψιόν του τὸν Θεόδωρον καὶ μὲ τὴν νύφην του τὴν γηωργάκενα, καὶ οἱ λοιποὶ κληρονόμοι τοῦ ποτὲ γηωργάκη μερίκα μένουν ξένοι καὶ ἀπόξενoi, ὥσ᾿ ὅπου ἔγιναν κληρονόμοι εἰς τὸν ὀπισθεν λακᾶ τοῦ μοναστηρίου, καὶ

1. Ἐγραψε Δημήτρης καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ ἐν τῷ διακένῳ διώρθωσε γιάννος.

2. 2α σελὶς ἐγγράφου.

ὅτι γεννήματα εἶναι σπαρμένα εἰς τὰ θηθέντα χωράφια, νὰ πάρουν οἱ πατέρες τὴν εἰσοδίαν ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ τὰ εἶχαν σπαρμένα, ὁψέποτε δὲ ἤθελε
 50 ἀκολουθήσῃ κανένας νιῶς¹ εἰς αὐτὰ τὰ χωράφια καὶ πάρουν πολλὰ ἢ ὀλίγα ἢ καμμία ἐναντιότης ἀπὸ κανέναν κληρονόμον τοῦ ποτὲ γεωργίου μερίκα νὰ ἔχουν ἄδδια οἱ πατέρες τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου νὰ πέρνουν ὁπῆσω τὰ ἔδικά τους χωράφια εἰς τὸ σκηλοχῶρι ὅλον τὸν λακὰ τοῦ πέρα κάμπου τῆς ντριστινᾶς καθὼς τὸν εἶχαν καὶ πρότερον. Ὅθεν ἔγινε τὸ παρὸν ἐπιβεβαιω-
 55 μένον ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς καὶ ἐπὶ μαρτυρίας τῶν κάτωθεν καὶ ἐδώθη εἰς χεῖρας τῶν πατέρων τοῦ ρηθέντος μοναστηρίου εἰς ἀσφάλειαν² ἁπλῶς ἐν μηνὶ μαΐου 17³.

γηνάκης μερίκας τα ανοθεν και οπιστε βεβεονο

ἐγὼ ἡ γυνὴ τοῦ ποτὲ μακαρίτου γεωργίου μερίκα ὁμοῦ μὲ τὸν υἱὸν τὸν
 60 Θεόδωρον βεβαιώνωμεν τὰ ἄνωθεν διὰ χειρὸς ἐμοῦ μανόλη τοῦ γεωργίου τρουχάνη:—

† ὁ Λακεδαιμονίας Ἀνανίας⁴ μάρτυς

† ὁ Ἀμυκλῶν Σεραφεῖμ⁵ μάρτυς:—

1. Ἡ Ἀραβικὴ λ. νιζάμ=τάξις, σειρά, ἐξ ἧς ἐν τῇ στρατιωτικῇ Τουρκικῇ γλώσσῃ *άσακίρ ι-νιζαμιά*, ὁ τοῦρκος στρατιώτης τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος *Νιζάμ-ι-τζετί* ὠνομάσθη νέον Τουρκικὸν σῶμα, καταρτισθὲν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγχρόνων εὐρωπαϊκῶν σωμάτων, καὶ μέλλον νὰ ἀντικαταστήσῃ τοὺς γενιτσαρῶν, ὅπερ ὁμως ἐγένετο πολλάκις ἀφορμὴ ἐξεγέρσεων τῶν γενιτσαρικῶν σωμάτων. Ἐνταῦθα ἡ λ. ἀκριβῶς σημαίνει ἐξεγερσις, ἀνωμαλία, ἀναρχία.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκ Δημητσάνης ἐθνομάρτυρος Ἀνανίου Θεοφίλη, τὸ γένος Λαμπάρδη. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἀνάγκη νὰ γραφῇ ἰδίᾳ πραγματεία. Σχετικὴν βιβλιογραφίαν βλ. Ν. Α. Βέη, Κατάλογοι τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεράπναις μονῆς τῶν Ἀγ. Τεσσαράκοντα, ἐν τῇ «Ἐπετηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσού», τόμ. Η' (1904), σελ. 98. Ε. Σαβράμη, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Δημητσάνης, ἐν τῇ «Ἐπετηρίδι τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν», τόμ. Θ' (1932), σελ. 222. Πρὸ πάντων ἰδὲ τὸν ἐπ' ἐσχάτων Γ. Α. Σταμίρη, Τὸ ἔτος τοῦ μαρτυρίου τοῦ Λακεδαιμονίας Ἀνανίου, ἐν τοῖς «Σπαρτιατικοῖς Χρονικοῖς», ἔτ. Γ', ἀριθ. φύλ. 34 (Μάϊος 1940), σελ. 7.

3. Περὶ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀμυκλῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἔχομεν ἤδη αὐτοτελὲς συνοπτικὸν μελέτημα Περ. Γ. Ζερλέντη, Ἡ μητρόπολις Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτσᾶς καὶ αἱ ἐπισκοπαὶ Πίσσης, Ἐξερῶν, Βελιγόστιδος, ἐν Ἀθῆναις 1921. Ἀρχαιοτέρα ἐργασία μετὰ καὶ ἀρχαιοτέρας βιβλιογραφίας, Ν. Α. Βees, Beiträge zur kirchlichen Geographie Griechenlands im Mittelalter und in der neueren Zeit, ἐν τῷ «Oriens Christianus», Neue Serie, τόμ. IV (1914) σελ. 261 κ. ἐξ. Πρόσθετος: Γ. Ἰ. Κονιδάρη, Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτσᾶς, ἐπισκοπὴ καὶ μητρόπολις, ἐν τῇ «Θρησκευτικῇ καὶ Χριστιανικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ», τόμ. Α' (1936), σελ. 924—928, ἐν λ. Καὶ Τάσου Γριτσοπούλου, Ἡ μετὰ τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀμυκλῶν ἐνωσις τῆς Πατριαρχικῆς ἐξαρχίας Τριπολιτσᾶς, ἐν τοῖς τοῦ Ν. Α. Βέη «Byzantinisch—Neugriechische Jahrbücher», τόμ. XIV (1938) σελ. 348 κ. ἐξ. Τὸν Ἀμυκλῶν Σεραφεῖμ συναντῶμεν ἐν ἔτει 1766 συνηγοροῦντα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ὑπὲρ τῆς κατοχυρώσεως τῆς Σχολῆς Ἀγ. Ἰωάννου Θυρέας καὶ τῆς προσαρχήσεως αὐτῇ τῶν κτημάτων τῆς διαλε-

† δ' Ῥέοντος Ἱερεμίας' μάρτυς :—

65 οἰκονόμος ἀγίου Ἰωάννου μάρτυς :—

μιχαλῆς σαριγιανίς μαρτίς
αναγνοστής ματθίος μαρτυρῶ
Κοστάντης πα παζογλῆς μαρτιρο
διμητρῆς κρεντιρᾶς μαρτιρο

70 νικολὸς τζανγγκαρίς μαρτυρο

μηχαλῆς σαριγιανίς μαρτιρο²
νικολὸς κακαρουκάς μαρτιρο⁴
παπαπέτρος μαρτηρῶ

κηρηακὸς κακαρούκας μαρτηρο

75 γι ανισ μαι λι γη τις⁶ μᾶρ της

Ἐν τῇ ῥα τοῦ φ. 1α, εἰς δύο ἐπιμήκεις στίχους, ἐν ὑστερογράφῳ ἔχουσι προστεθῇ ταῦτα, διὰ χειρὸς τῆς αὐτῆς :

λυμένης μονῆς Ἀγ. Δημητρίου (Ῥεοντινοῦ). Βλ. Ἰωαν. Φωρόπουλον, ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ», τόμ. Κ' (1900), σελ. 517—518. Πρβλ. Τάσου Ἀθ. Γριτσόπουλον, ἐν ἔφημ. Τριπόλεως «Παναρχαδικῇ Ἠχώ», ἔτ. ΙΓ', φ. 631, 24 Δεβρίου 1939, σελ. 2.

1. Περὶ τῆς Ἐπισκοπῆς Ῥέοντος καὶ Πραστοῦ βλ. κυρίως Ν. Α. Bees, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 274 κέξ. Πρβλ. καὶ τὰ ἀτελῶς γεγραμμένα ὑπὸ Δ. Χ. Δουκάκη, ἐν τῇ «Θεολογίᾳ», τόμ. Α' (1923), σελ. 109—112, ὁπόθεν ἀτελέστερον ὁ Καλ. Καλλούτης, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 119 κέξ. Πιστεύεται, ὅτι ὁ ἐν προκειμένῳ Ἱερεμίας ἐξελέγη ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦτον ἐν ἔτει 1771, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀπὸ 1751 ἐκλεγέντος προκατόχου του Νεκταρίου, (Β. Α. Μυστακίδου, Ἱστορικαὶ εἰδησεις περὶ Κουρούτσου, ἐν τῷ «Παρνασσῷ», τόμ. ΙΑ' (1887), σελ. 517, 543. Πρβλ. Δ. Χ. Δουκάκη, ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 110. Καλ. Καλλούτην, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 120. Χρ. Δημητρίου, ἐν τῇ «Θεολογίᾳ», τόμ. Ζ' (1929), σελ. 147), ὅπως γενικῶς εἶναι παραδεδεγμένον ὅτι εἶναι ὁ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων τῆς Πελοποννήσου ἐξωσθεὶς, εἰς Ζάκυνθον δὲ καταφυγὼν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πετρούπολιν. (II. Κοντογιάννη, Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' Ρωσο-Τουρκικὸν πόλεμον, ἐν Ἀθήναις 1903, σελ. 1 Ἀρύεται ἐκ τοῦ Ἀ. Γούδα, Βίοι παράλληλοι., τόμ. Ζ', σελ. 206. Πρβλ. καὶ Τ. Γριτσόπουλον, ἐν τοῖς «Byz. Neugr. Jahr.», τόμ. XIV, 1938, σελ. 351). Ἡ ἐν τῷ ἔγγράφῳ τούτῳ ὑπογραφή τοῦ Ἱερεμίου, ἔτει 1753, ἀνατρέπει πάντα ταῦτα καὶ παρέχει νέας χρονολογίας εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἀσφαλῇ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης.

2. Αἱ τέσσαρες ὑπογραφαὶ ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χειρὸς.

3. Ἐκ τῆς οἰκογενείας Καλημέρη προήρχετο ὁ ἐν τῇ μητροπόλει Λακεδαιμονίας προκατόχος τοῦ Ἀνανίου Παρθένιος Καλημέρης (1725—1750 ;). Τούτῳ ὑπῆρχεν ἀδελφός, ὡς φαίνεται, Γεωργάκης, ὅστις κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1752 σημεῖοι τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφοῦ Παρθενίου εἰς τὴν πρόθεσιν τῆς μονῆς Ἀγ. Τεσσαράκοντα, τῆς ἐν Θεράπναις (Κῶδ. μονῆς φ. 41α. ἐν τῷ Ἱστορικῷ Ἀρχεῖῳ Σπάρτης, ὑπ' ἀριθ. 63 ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Ν. Α. Βένι, «Ἐπετηρὶς Παρνασσοῦ», τόμ. Η' 1904, σελ. 138). Δὲν γνωρίζω, ἂν πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, οὐδὲ κἂν ἐπιχωρίᾳ ἐνταῦθα.

4. Τέλος φ. 2α.

5. Μεληγίτης καὶ Μεληγιώτης, ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Μεληγοῦ καταγόμενος.

πρὸς τούτοις ἀφιέρωσεν ὁ κὺρ γιανάκης διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ του χάριν τῆς συνηβάσεως¹ εἰς τὴν ρηθεῖσαν μονὴν γρόσια τριάντα: 31 καὶ ἓνα λεβέτι, καὶ τρία γελάδια, νὰ ἔχουσι καὶ αὐτὰ τὸ κῦρος μαζὺ μετὰ ἀντίκρις:—

Ἡ μονὴ τῆς Παλιοπαναγίας ἐν ἔτει 1816 ἠγόρασε κτήματά τινα κατὰ τὴν περιοχὴν τῆς Ἐπισκοπῆς Ἐλους. Ἀλλὰ τὰ κτήματα ταῦτα ἀνήκον ἄλλοτε εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἐξ ἀφιερωμάτων τῶν κατοίκων Γερακίου, οἵτινες μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς ἐν λόγῳ μονῆς (1770 πιθανῶς κέφ.), εἶχον καὶ αὐτῆς ἀποβῆ κύριοι αὐτῶν. Διὰ νὰ κατοχυρώσουν τὴν κατοχὴν τῶν τοιούτων κτημάτων οἱ μοναχοὶ τῆς Παλιοπαναγίας προσέφυγον εἰς τε τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχεῖον, ἐξ οὗ τοῦ τελευταίου ἐπέτυχον νὰ ἀπολυθῇ, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας Κυρίλλου τοῦ Ζ', γράμμα συνοδικὸν πατριαρχικόν, κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1816, ἐπικυρωτικὸν τῆς γενομένης ἀγοραπωλησίας. Τὸ γράμμα τοῦτο, εὗρισκόμενον ἤδη ἐν τοῖς Γενικοῖς Ἀρχείοις τοῦ Κράτους², καλῶς διατηρημένον ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ περγαμνῆς³, μετ' ἀντιγράφου ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδίκου Πραστοῦ, ἔτει 1835 γενομένου καὶ ἐπικυρωθέντος, παρέχονεν ἐφεξῆς ὡς ἔχει:

Κύριλλος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

† Ἔργον τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ(ριστο)ῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ περισπουδαστον καὶ οἰκειότατον ἐν τοῖς μάλιστα οὐ μόνον ἀποδέχεσθαι εὐμενῶς τὰς 5 προσαγομένας αὐτῇ καὶ τοῦ δικαίου ἐχομένας | αἰτήσεις, ἀλλὰ καὶ διὰ Γραμμάτων ἐπικυροῦν, καὶ ἀνώτερα πάσης ἐνδεχομένης ἐπηρείας τὰ προσόντα ἐκάστῳ δίκαια διατηρεῖν καὶ κατασφαλίζειν, ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς | ἐπὶ τοῦ παρόντος κατ' ἐκκλησιαστικὴν εὐθυδικίαν ποιούμεθα. Καὶ γὰρ οἱ δοιώτατοι π(ατέ)ρες τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ρέοντος καὶ πραστοῦ κειμένου 10 Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ μονα | στηρίου⁴, τῆς παλαιᾶς παναγίας ἐπονομαζομένου, καὶ τις τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν ἀναγνώστης γκελπερῆς τὴν ἐπωνυμίαν, ἀνήγγειλαν ἡμῖν διὰ τοῦ ἐνταῦθα προεστῶτος καὶ | πληρεξουσίου ἐπιτρόπου τοῦ Καζᾶ Ἀργους τιμωτάτου κὺρ Δημητρίου Περούκα, καὶ ἐδηλοποίησαν, ὅτι εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Αἰλous⁵ διετέλει ποτὲ μονύδριον Ἱερὸν, ἐπ' ὄνό |

1. Συμβιβάσεως.

2. Φάκελ. 128. Δ. Α. Ζακυνθοῦ, Κατάλογος τῆς συλλογῆς Περ. Ζερλέντη, ἐν τῇ «Ἐπετηρίδι τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν», τόμ. ΙΓ' (1937), σελ. 243.

3. Διαστ. 0,736×0,504 μ. Ἄνευ ὑπογραφῶν 0,415×0,378.

4. Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο λόγος ἐκτενέστερος γίνεται κατωτέρω.

5. Ἡ ἐπισκοπὴ Ἐλους ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Μονεμβασίας, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1293, ἐπισκοπῶν Κυθηρίας, Μαΐνης, Ρέοντος καὶ Ζερενοῦ. Miklosich—Müller, Acta et diplomata Graeca medii aevi sacra et profana, vol. V. Vindobonae 1887, σελ. 155.—Περβλ. τὰ περὶ τῆς ἐπισκοπῆς ὑπὸ

15 ματι τοῦ προφήτου ἡλιοῦ· τιμώμενον, ὅτι οἱ ἐν τῷ χωρίῳ Γεράκι· Χ(ρι-
 στια)νοὶ ἀφιέρωσαν ὑπ' εὐλαβεί(ας) ἐλαιόδενδρά τινα καὶ χωράφια·
 τούτων δὲ τὰς ἐπικαρπί(ας), | ἔτι σωζόμενον ὃν τὸ μονήδριον, ἐνέμετο ἀκω-
 λύτως· ἀλλ' ὕστερον ἐκ τῆς ἀγχιστροφου τῶν πραγμάτων μεταβολῆς, καὶ
 τινων περιστάσεων ἀδοκῆτων δλεθρίου | ἐπαγωγῆς, τὸ μὲν Ἱερὸν ἐκεῖνο
 20 μονήδριον διόλου ἐξέλιπε καὶ ἠφανίσθη εἰς τὸ παντελές¹, οἱ χ(ριστια)νοὶ
 ἐπανέλαβον τὰ ἀφιερωθέντα. Ἵνα μὴ ἐν τοιαύτῃ ἀνωμαλίᾳ | ἔρμαιον τοῦ
 τυχόντος γένωνται, καὶ εἶχον αὐθις ὑπὸ τὴν Ἱδίαν ἐξουσίαν αὐτῶν ὑπὲρ
 τοὺς τεσσαράκοντα χρόν(ους) ἐλευθέρως τε καὶ ἀνενοχλήτως, ὥστε διέβη-
 σαν καὶ πρὸς τοὺς | κληρονόμ(ους) αὐτῶν· πρὸ χρόνου δὲ ἐνὸς καὶ
 25 ἐπέκεινα ἐπωλήθη παρὰ τῶν διαδεξαμέν(ων) αὐτὰ μέρος τι χωραφίων καὶ
 ἐλαιοδένδρων (ἐν οἷς κεῖται καὶ Ἱσρά ἐκ πα | λαιοῦ Ἑκκλησία ἐπ' ὀνόματι
 τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τύρων(ος)) πρὸς τὸ εἰρημένον Ἱερὸν μοναστήριον
 τῆς παλαιᾶς παναγί(ας), καὶ μέρ(ος) ὡσαύτως πρὸς τὸν διαληφθέντα | κύρ
 ἀναγνώστην γκελπερῆν, καὶ διὰ Γραμμάτων ἐπιτοπί(ως) γενομέν(ων), ἔτι
 30 δὲ καὶ διὰ χοτζετί(ου) τῆς βασιλικῆς κρίσ(εως), καὶ ταπίου ἐγένοντο κύριοι
 καὶ ἐγκρατεῖς τῶν | κτημάτων αὐτῶν, κατασφαιλισθείσης ἐπὶ τέλ(ους) τῆς
 ἐπ' αὐτοῖς ἐλευθέρας αὐτῶν ἐξουσίας καὶ δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνη-
 τοῦ ὀρισμοῦ. Ταῦτα τοίνυν ἀναγ | γείλαντες διὰ τοῦ τιμιωτάτου βεκίλη κύρ
 Δημητρίου περούκα, ἐξητήσαντο καὶ τὴν διὰ πατριαρχικοῦ ἡμῶν καὶ συνο-
 35 δικοῦ Γράμματος ἐπικύρωσιν, κ(αί) πρὸς μονιμωτέραν | ἀσφάλειαν αὐτῶν,

Χρυσοστόμου Δημητρίου, ἐν τῇ «Θεολογία», Τόμ. Ζ' (1929), σελ. 146, πρὸς δὲ τὰ
 ὑπὸ τοῦ Μητροπ. Παραμυθίας Ἀθηναγόρα, αὐτόφθι, Τόμ. Η' (1980), σελ. 235 συμ-
 πληρωματικά.

1 Διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μελετήσωσι περὶ τῆς μονῆς ταύτης σημειοῦμεν
 ὅτι μεταξὺ τῶν χειρογράφων τῆς Ἑθνικῆς ἡμῶν Βιβλιοθήκης ὑπάρχει κώδιξ (ὑπ'
 ἀριθ. 2039) μονῆς Μαρδακίου καὶ Προφήτου Ἡλιοῦ, ΙΗ' αἰῶνος. Βλ. N. A. Bees
 (Βέην), ἐν τῇ «Byzantinische Zeitschrift» Τόμ. XV (1906), σελ. 472.—Πρβλ καὶ
 Δημ. Χ. Δουκάκη, ἐν τῷ «Ἑκκλησιαστικῷ Φάρῳ» Ἀλεξανδρείας, Τόμ. Η' (1911),
 σελ. 60—65.

2. Περὶ τῆς κόμης ταύτης βλ. προχείρως, ἀλλ' ἐμπεριστατωμένως, Π. Πουλίτσα
 Τὸ Γεράκιον, ἡ ἱστορία καὶ τὰ μνημεῖά του, ἐν τοῖς «Σπαρτιατικοῖς Χρονικοῖς»,
 ἔτ. 5', φύλ. 34 (Μάιος 1940), σελ. 4—5, καὶ φύλ. 35—36 (Ἰούν.—Ἰούλ. 1940), σελ.
 4—6.—Σχετικὴν μὲ τὰ ἀξιόλογα τοῦ Γερακίου μνημεῖα βιβλιογραφίαν, βλ. ὑπὸ Γεω.
 Καψάλη, ἐν τῇ «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ» Τόμ. Η', σελ. 212 ἐν λ., καὶ
 Α. Α. Π., ἐν «Θρησκευτικῇ καὶ χριστιανικῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ», Τόμ. Β' (1937),
 σελ. 871—875.

3. Πρόκειται πιθανότατα περὶ τῆς ἐκ τῆς ἐπανταστάσεως Ὁρλώφ (1770)
 ἐπακολουθήσασης θυέλλης, ἥτις ἐκράτησεν ἐν Πελοποννήσῳ δεκαετίαν σχεδόν.
 Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ εὐθὺς κατωτέρω λεγομένου, (στ. 43), ὅτι οἱ Γερακιῶ-
 νται ἐκράτησαν τεσσαρακονταετίαν τὰ ἐπανακτηθέντα κτήματά των, εὐθὺς μετὰ τὴν
 ἐρήμωσιν τῆς μονῆς. Ἀκριβῶς δὲ τεσσαρακονταετία χωρεῖ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκεῖ-
 νων μέχρι τῆς ἀπολύσεως τοῦ παρόντος γράμματος.

καὶ πρὸς πίστωσιν μείζονα τῶν προβαλλομένων) ἐνεφάνισαν δύο ἐπίτιδες
Γράμματα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν) ἐκ μέρους) τῶν κ(ατὰ) τόπ(ον) ἐκεῖ δύο
ἀρχιερέ(ων), | τοῦ τε Ἱερωτάτου μ(ητ)ροπολίτου ῥέοντος καὶ πραστοῦ κυρ
Διονυσίου¹, καὶ τοῦ Θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἀΐλου κυρ Ἀνθίμου², τὰ
40 αὐτὰ ἐν εἰλικρινεῖα καὶ ἐν ἀληθείας γραφῇ | προβαλλομένων, καὶ ἐπιμαρ-
τυρούντων, καὶ ἐπίσης ἐξαιτουμένων) τὴν ἐπικύρωσιν μ(ετὰ) τοῦ ἐφεξῆς
προσδιορισμοῦ, ὅπως δηλ(α)δ(ῇ) μνημονεύηται, ὥς καὶ πρότερον, τὸ ὄνομα
| τῆς αὐτοῦ θεοφιλί(ας) ἐν τῇ Ἱερᾷ ἐκείνῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου,
ὥς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ κειμένη. Ταύτην τοίνυν τὴν κοινὴν αὐτῶν αἴτησιν,
45 ὥς εὐλογοφανῇ | καὶ τοῦ δικαίου καὶ νομίμου ἐχομένην, ἀποδεξάμενοι,
ἔγνωμεν ἐπικυρῶσαι τε καὶ ἐπιβεβαιῶσαι· αὐτὸν μὲν γὰρ τὸ μακρότατον τῶν
μεσολαβησάντων χρόν(ων) | διάστημα, καθ' οὗς οὐδεμία ἐκινήθη ἀγωγὴ
κ(ατὰ) τῶν ἐπαναλαβόντων τὰ κτήματα ταῦτα, καὶ Ἰδιοποιησάμεν(ων) αὐ-
θις μ(ετὰ) τὴν τοῦ μονηδρίου ἐρήμωσιν, ἐβεβαίωσε τὴν | ἐν τούτοις ἐλευ-
50 θέραν αὐτῶν ἐξουσίαν· τὰ γὰρ ἐκκλησιαστικά πάντα κ(ατὰ) τὴν τῶν
θεῶν καὶ Ἱερῶν νόμων περίληψιν καθολικῶ λόγῳ διὰ τεσσαράκοντα |
χρόν(ους) τέμνονται, ὥστε καὶ ἡ παρὰ τῶν διαδόχων ἐκείνων καὶ κληρονό-
μων γενομένη ἤδη πώλησις νόμιμος προφανῶς ἐστὶ καὶ ἀπαραβίαστος,
εἰθ' οὕτω τὰ πλεῖστα | τῶν κτημάτων, ἐν οἷς καὶ ἡ Ἱερὰ τοῦ ἁγίου Θεο-

1. Ἐκ τῶν ἐξαιρέτων ἱεραρχῶν τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῶν χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ὑψηρετήσας μὲ αὐταπάρνησιν τὴν τε Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος. Μέχρι τοῦδε δὲν ἐγράφη περὶ αὐτοῦ ἰδία μονογραφία. Κατήγγοτο, ἐν Κωνσταντινουπόλει γεννηθεὶς, ἐκ Θεσσαλίας, Παρδαλὸς τὸ ἐπώνυμον. Ἐπὶ τὸν Ρέοντος καὶ Πραστοῦ θρόνον ἀνῆλθεν ἐν ἔτει 1812 ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου Δ', Μέγας Πρωτοσύγκελλος ὢν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ προήχθη εἰς μητρόπολιν. Ὁ Διονύσιος συνέτρεξε πολλαπλῶς τὸν ἀγῶνα. Ἐπὶ Ὀθωνος διετέλεσεν ἐπὶ πενταετίαν Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Παρὰ τοῦτο ὅμως κατεδιώχθη ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας, ἡ δ' ἐπαρχία του περιεκόπη, ὥστε οὗτος περιέπεσεν εἰς δεινὴν ἔνδειαν. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς πολλὰ ἀγαπᾷ νὰ διηγῇται μέχρι σήμερον. ἀκόμη ὁ λαὸς τῆς Τσακωνιάς, εὐφῆμως δὲ καὶ συχνάκις μνημονεύουσιν αὐτοῦ οἱ ἱστορικοὶ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἰκανὰ βλ. ὑπὸ Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ σωζόμενα Ἐκκλησιαστικά συγγράμματα, τόμ. Α' Ἀθήνησι αὐξδ', σελ. 589 κ. ἐξ.—Χρ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1920, σελ. 28, 450 καὶ σποράδην. Β. Αἰέση, Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1948, σελ. 170—171.

2. Ἀνθίμος, Σκαλιστήρης τὸ ἐπώνυμον, τέκνον τῆς Τριπολιτσᾶς. Ἐπὶ τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Ἐλους προεξερίσθη κατὰ Σεβρίον 1811: Ν. Α. Βέη, Ἐκφρασις κώδικος Μονεμβασίας καὶ Καλαμάτας, ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος», Τόμ. ζ' (1901), σελ. 204. ἀριθ. 50.—Τὴν περὶ τοῦ ἀνδρὸς σχετικὴν βιβλιογραφίαν καὶ ἱκανὰς πληροφορίας, ὑπὸ Ν. Α. Βέη, ἐν τοῖς «Ἑλληνικοῖς», τόμ. ζ' (1930), σελ. 497—498. Ὁ Ἐλος Ἀνθίμος μετὰ τοῦ Βρεσθένης Θεοδωρήτου, τοῦ ἐκ Νεμνίτης τῆς Γορτυνίας (τοῦ Β'), ἀποτελοῦν τὴν λαμπρὰν ξυνωρίδα, ἥτις διηύθυνε τὸ στρατόπεδον τῶν Βερβενῶλ.

55 δώρου κεῖται ἐκκλησία, εἰς μοναστήριον αὐτῆς μετέβησαν, καὶ πρότερον, ὥς
 εἴρηται, μοναστηριακὰ ὄντα· πρὸς | τούτοις δὲ καὶ βασιλικὸς προσκυνη-
 τὸς ἐπηκολούθησεν ὁρισμός, κρατύνων τὴν πρὸς τὸ Ἱερὸν μονήριον καὶ
 πρὸς τὸν ἀναγνώστην ἐκείνον γενομένην πώλησιν, | ὥστε μηδεμίαν ποθὲν
 ἐπιδέχεσθαι ἀνατροπὴν· κ(ατὰ) ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς γράφοντες, ἀποφαινό-
 60 μεθα συνοδικῶς μ(ετὰ) τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων ἀρχιερέ(ων) | καὶ ὑπερ-
 τίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργ-
 γῶν. Ἵνα τὸ εἰρημένον Ἱερὸν μοναστήριον, τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ρέοντος καὶ
 | πρᾶστοῦ κείμενον, καὶ ἐπιλεγόμενον τῆς παλαιᾶς παναγί(ας), καὶ ὁ δια-
 ληφθεὶς κύρ ἀναγνώστης γκελπερής, καθὼς μέχρι τοῦ νῦν, οὕτω καὶ εἰς
 65 τὸν ἐξῆς ἃ | παντα χρόνον, ἔχωσι καὶ ἐξουσιάζωσιν ἀπαρεμποδίστως καὶ
 ἀνεπηρεάστως, ὅσα χωράφια, ἐλαιόδενδρα, καὶ ἄλλα πράγματα, μιᾷ φωνῇ
 βιβάρι ὀνομαζόμενα, ἠγόρασεν ἑκάτερος παρὰ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου
 Γεράκι χ(ριστια)νῶν κ(ατὰ) τὴν περίληψιν τῶν ἐπιτοπί(ως) γενομέν(ων)
 πωλητικῶν Γραμμάτων, τοῦ τε χοτζετίου | τῆς Ἱερᾶς βασιλικῆς κ(ρίσ(εως)),
 70 καὶ τοῦ ταπίου, καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ ἐκδοθέντος ὑψηλοῦ προσκυνητοῦ ὁρι-
 σμοῦ, καὶ νέμῃται τὰς ἐξ αὐτῶν ἐπικαρπί(ας) ἐλευθέρ(ως) καὶ κ(ατὰ) | λό-
 γον τελεί(ας) Δεσποτείας καὶ κυριότητος· μνημονεύεται δὲ ἐν τῇ Ἱερᾷ
 ἐκείνῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ὥς καὶ πρότερον, τὸ ὄνομα τοῦ
 κ(ατὰ) τόπον ἀρ | χιερέως, τοῦ τε ἡδὴ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Αἰλούς,
 75 καὶ τῶν μ(ετὰ) ταῦτα διαδόχων αὐτοῦ.

Ταῦτα ἀπεφάνθη, καὶ κεκύρωται συνοδικῶς· ὅστις δὲ καὶ ὅποιος τῶν
 ἀπάντων βουληθῇ καθ' οἰονδήποτε τρόπον καὶ καθ' οἰανδήποτε πρόφασιν
 διασεῖσαι τὴν πώλησιν ταύτην, καὶ ἀφαιρῆσαι τὴν ἐπὶ τοῖς κτήμασι | τού-
 τοις ἐξουσί(αν) τοῦ Ἱεροῦ μοναστηρι(ου), καὶ τοῦ κύρ ἀναγνώστη γκελπερῆ,
 80 ἐφ' οἷς καὶ οὗτος καλῇ πίστει ἠγόρασε καὶ ἐξουσιάζει, καὶ προξενῆσαι αὐ-
 τοῖς βλάβην τινὰ καὶ | ζημί(αν) καὶ ἐνόχλησιν καὶ ἐπὶ ῥεῖαν μέχρι καὶ τοῦ
 ἐλαχίστου, ὁ τοιοῦτος, ὥς φιλόδικος καὶ κακότροπος, ἀφωρισμένος ὑπάρχη,
 καὶ κατηραμένος, καὶ ἀσυγχώρη | τος, καὶ μ(ετὰ) θάνατον ἄλλυτος, καὶ
 τριμπανιαῖος, αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθείσῃαν. αὐτὸς δὲ μηδαμῶς κλη-
 85 ρονομήσειε τὴν λέπραν τοῦ γιεζῆ, κ(αὶ) τὴν | ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα, ἔχων καὶ
 τὰς ἀράς πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων καὶ τῶν δαίμων καὶ θεοφόρων
 π(ατέ)ρων τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων | συνόδων· ἐπὶ τού-
 τοις γοῦν ἀπελύθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἐπι-
 κυρωτικὸν ἸΓράμμα, κἂν τῷ Ἱερῷ κώδικι | τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ(ριστο)ῦ
 90 μεγάλης Ἐκκλησί(ας) καταστρωθὲν εἰς ἔνδειξιν διηνεκῇ, καὶ παραστάσιν
 μόνιμον:— ἁμῶς·—

Ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰ' Ἰνδι(κτιῶν)ος εἰς '.

1. Ἡ ἀναγεγραμμένη Ἰνδικτιῶν ε' ἀντιστοιχεῖ οὐχὶ πρὸς τὸ ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος

† ὁ Καισαρείας	† ὁ Ἐφέσου	† ὁ Ἡρακλείας	† ὁ Κυζίκου
Μελέτιος	Διονύσιος	Μελέτιος	Κωνσταντῖνος
59 † ὁ Νικαίας	† ὁ Χαλκηδόνος	† ὁ Τυρνόβου	† ὁ Προύσσης
† ὁ Βερροίας	† ὁ Βερροίας	† ὁ Βερροίας	† ὁ Βερροίας
Ἰωαννίκιος	Γεράσιμος	Μακάριος	Ἰωαννίκιος
Ζαχαρίας	Ζαχαρίας	Ζαχαρίας	Ζαχαρίας
† ὁ Μεθύμνης	† ὁ Σκοπίων	† ὁ Μογλενῶν	† ὁ Ἐλους
Πανάρετος	Ἀνθιμος	Τιμόθεος	Ἀνθιμος

Τὸ μοναστήριον τῆς Παλιοπαναγιάς χαρακτηρίζεται ἐν τῷ προκειμένῳ πατριαρχικῷ γράμματι ὡς ἐνοριακόν,² ἐξαρτώμενον δηλ. ἐκ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ τόπου, ὅστις ἐνταῦθα εἶναι ὁ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν θὰ διαλάβωμεν περὶ τῆς γεωγραφικῆς ἀκτίνος, ἐφ' ἧς ἐξικνεῖτο ἡ δικαιοδοσία τοῦ Ἐπισκόπου τούτου. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅμως, ὅτι ἀρχικῶς, κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, ὅτε συνέστη ἡ Ἐπισκοπὴ αὕτη, ἡ περὶ τὴν Οὐρεάτιδα χώρα φαίνεται ὅτι ὑπέκειτο ἐκκλησιαστικῶς τῷ μητροπολίτῃ Ναυπλίου. Τοῦτο καταφαίνεται ἄλλως ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ ἔγγραφον τῆς μετὰ τοῦ Γ. Μερῖκα ἀνταλλαγῆς κτημάτων τῆς μονῆς, ἐν ἔτει 1753, συντάσσεται ἐνώπιον τοῦ μητροπολίτου Ναυπλίου Νεοφύτου³, ὃν ἀκριβῶς συναντῶμεν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κτιτορικῇ ἐπιγραφῇ τῆς Μονῆς Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἔτει 1754⁴. Ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Ναυπλίου χαρακτηρίζεται κείμενον τὸ μοναστήριον τῆς Ἐλεούσης, ἐν ἔτει 1612, ἐν συλλίλῳ τοῦ Πατριαρχοῦ Νεοφύτου Β'⁵. Καὶ τὸ μοναστήριον τῆς Λουκοῦς κείμενον ἐν τῇ τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου Ναυπλίου δρίζεται ἐπαρχίᾳ⁶. Ἡ δὲ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου χώρα, ἡ γνωστὴ τῶν Ἀστρεϊνῶν θερεινὴ διαμονή, δι' εἰδικῆς ἀναφορᾶς τῶν Ναυπλιέων, κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους 1638, πατριαρχοῦντος Κυρίλλου Α' τοῦ Λουκάρεως, ζητεῖται παρὰ τοῦ Πατριαρχείου, ὅπως παραμένῃ σταυ-

1816, ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ σημειούμενον ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος 7325 (=1816+5509), δεδομένου ὅτι ὁ μὴν ἦτο Νοέμβριος.

1. Βεβαίως ὁ Ἐλους Ἀνθιμος ὑπέγραψεν ἐκ τῶν ὑστέρων τὸ γράμμα. Δι' ὃ καὶ ἐν τῷ βεβαιωμένῳ ὑπὸ τοῦ Εἰρηνοδίκου Πραστοῦ ἀντιγράφῳ (ἐν Λεωνιδίῳ 2. 2. 1835), δὲν συμπεριελήφθη ἡ ὑπογραφή αὐτῇ. Πᾶσαι αἱ ἐν τῷ ἀντιγράφῳ ὑπογραφαί, ὑπὸ τοῦ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ Διονυσίου προφανῶς ἀναγνωσθεῖσαι, δοθέντος ὅτι τὸ γράμμα ἐφυλάσσετο ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Κυνουρίας, ὡς σημειοῦται, ἔχουσι καλῶς. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπογραφὴν πατριαρχικῶν συλλίλων, βλ. *Ἱεραρχικὴ Βελανιδιότης*, ἐν τῇ «Θεολογίᾳ», τόμ. Θ' (1931), σελ. 304—308.

2. Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 481 στ. 10.

3. Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 477.

4. *Ι. Κακαβούλια* κλπ., ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 172.

5. *Κ. Ν. Σάθα*, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. 5', ἐν Βενετίᾳ 1872, σελ. 559. Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω, σελ. 475 καὶ ὑποσ. 2.

6. *Διον. Α. Ζακυνθηνοῦ*, Ἀνέκδοτα πατριαρχικά ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, ἐν τοῖς «Ἑλληνικοῖς» τόμ. Β' (1929), σελ. 412, στ. 24—25, σελ. 413—414, στ. 98—94.

ροπήγιον¹, χάριν βεβαίως τῆς Σχολῆς Ἀγίου Ἰωάννου, λειτουργούσης πολλῶ παλαιότερον².

Βραδύτερον ὅμως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῆς Θυρεάτιδος προΐσταται φαίνεται, εἴτε καθ' ὅλου, εἴτε ἐν μέρει μᾶλλον, ὁ γείτων ἐπισκοπος Ἀμυκλῶν. Οὕτως, ὁ Ἀμυκλῶν Σεραφεῖμ, ὁ καὶ ἀνωτέρω ὑπογεγραμμένος ἐν τῷ ἐγγράφῳ³, συνηγορεῖ διὰ γραμματος εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, διὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς Σχολῆς Ἀγίου Ἰωάννου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὁποίας ἐζητεῖτο παρὰ τῶν κατοίκων νὰ τεθοῦν τὰ κτήματα τῆς διαλελυμένης μονῆς Ἀγίου Δημητρίου—τοῦ Ρεοντινοῦ βεβαίως—τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπὶ ἡρεῖαν καὶ οἰκονομικὴν ἐξάρτησιν τῆς μονῆς Λουκοῦς διατελοῦντος⁴, ἐν ἔτει δὲ 1764. Παρὰ τοῦτο ὅμως, κατ' ἔθιμον παλαιόν, ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Μονῆς Παλιοπαναγιᾶς πράγματα. Διότι αὕτη ἐξηρατο ἀπὸ τὴν Κοινότητα Ἀγίου Ἰωάννου καὶ τὴν Σχολὴν αὐτῆς. Ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος ταύτης ἀνεδεικνύετο ὁ ἐκάστοτε ἡγούμενος τῆς μονῆς, αὕτη δὲ κατέβαλλεν ἐτησίως εἰς συντήρησιν τῆς Σχολῆς ποσότητα χρημάτων⁵, ὥς τοῦτο ἄλλως τε ἐγίνετο καὶ ἐκ μέρους καὶ ἄλλων μονῶν⁶. Εἰς τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ὑπέκειντο αἱ ἐν λόγῳ μοναί, διότι οἱ χριστιανοὶ τῶν πέριξ διστάζοντες νὰ ἀφιερῶσιν ἀπ' εὐθείας χρήματα ἢ κτήματα ὑπὲρ τῆς ἀγαπημένης αὐτῶν Σχολῆς, διὰ τὸν φόβον τῆς ἀρπαγῆς ἐκ μέρους τῶν κατακτητῶν, ἀφιέρουν ταῦτα—καὶ πρὸ πάντων τὰ κτήματα—εἰς τινα τῶν γειτονικῶν μονῶν, διὰ λογαριασμὸν τοῦ Σχολείου. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὅμως, καὶ δὴ κατ' Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1834, οἱ ἡγούμενοι τῶν μονῶν Λουκοῦς, Παλιοπαναγιᾶς καὶ Θεολόγου, διὰ κοινοῦ αὐτῶν ἐγγράφου ἐδήλωσαν τῇ Σχολῇ Ἀγίου Ἰωάννου, ὅτι ἔθετον εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέρος τῶν κτημάτων τῶν μονῶν, ἐκτάσεως ἱκανῆς, ἵνα ἀπαλλαγῶσι τῆς περαιτέρω συντηρήσεως τῆς Σχολῆς. Οὕτως ἡ μονὴ τῆς Παλιοπαναγιᾶς προσέφερεν ὅλα 38 στρέμματα ἀγρῶν, 7 στρέμ. ἀμπέλων καὶ 61 ἐλαιόδενδρα⁷.

1. Κ. Ν. Σάθα, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 573.

2. Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 479 ὑποσ. 3.

3. Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 479.

4. Βλ. βιβλιογραφίαν ἀνωτέρω, σελ. 474, ὑποσ. 3 καὶ σελ. 479 ὑποσ. 3.

5. Ἐκθεσις ἡγουμένου Νικοδήμου Κακαρούκα, 15 Ἰουλ. 1833, πρὸς τὸν Νομάρχην Ἀρκαδίας, ἐν τοῖς Γενικοῖς Ἀρχείοις τοῦ Κράτους (Σύμμεικτα Μοναστηριακά Ἀρκαδίας, φάκελ. 315).

6. Φαίδ. Κουκουλέ, Τὰ σχολεῖα τῆς Κυνουρίας.... ἐν τῇ «Ἀθηνᾶ», τόμ. ΛΘ' (1927) σελ. 114, 119.

7. Τάκη Ταχτικοῦ, (=Τάσου Γρηγοπούλου), Ἡ χειραφέτης τῆς Σχολῆς Καρυσιώτη ἀπὸ τῆς συντηρήσεως τῶν Κυνουριακῶν μονῶν, ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ὁμάδος τοῦ «Κυνουριακοῦ Ἀρχείου» «Κυνουριακὴ Ἐπιθεώρησις», τόμ. Β' (1938/1939), σελ. 37—38. Πρβλ. καὶ Φ. Κουκουλέ, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 144.—Οἱ Ἀγιαννῖται, ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐκκλησιαστικῶν, διὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τοποτηρητοῦ Ἀγ. Πέτρου ἀρχιμ. Γ. Σκλήρη, προέτεινον νὰ ἰδρυθῇ ἐν κεντρικῶν.

Εὐθύς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων (1833), ἐν τῇ μονῇ τῆς Παλιοπαναγιάς ἐμόναζον τέσσαρες μοναχοὶ καὶ ἡ «γηραια καλοκραία», ἀδελφὴ τοῦ ἡγουμένου. Ἐκ τούτων ὁ ἱεροδιάκονος Ἱερεμίας ἦτο «προχωρημένος εἰς τὰ Ἑλληνικά καὶ ἐσπούδαζεν, ὁ δὲ μοναχὸς Γρηγόριος ἀλφαβιτισμένος»¹. Τοῖς ἀνωτέρω προσθετοὶ τρεῖς μαθητευόμενοι (δόκιμοι;), δύο μισθωτοί, δύο ποιμένες. Ἡ δὲ τῆς μονῆς περιουσία συνέκειτο εἰς δύο μύλους, ἐν ἐλαιοτριβεῖον, εἰς Καλύβια Μελιγιώτικα, 9 κτήνη, 290 αἰγοπρόβατα², 236 ἐν ὧν στρέμματα ποτιστικῶν καὶ ξερικῶν γαιῶν (ἀγρῶν καὶ ἀμπέλων), 717 ἐλαιόδενδρα, 25 μελίσσια (κυψέλαι μελισσῶν). Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους 1836 ἔκλεισε μὲ ἔξοδα 4.641.500)ο δρχ., ἔναντι ἐσόδων 4.341.280)ο δρχ.³. Βραδύτερον σημειοῦνται 7 μοναχοί, 4 δόκιμοι, 7 ὑπῆρξαι καὶ ποιμένες, ἔσοδα δὲ 8.760 δρχ., ἔναντι 5.704 ἐξόδων⁴.

Ἐν τέλει σημειωτέον, ὅτι ἡ μονὴ Παλιοπαναγιάς δὲν ἔμεινεν ἄμοιρος θυσιῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1822 προσέφερον οἱ μοναχοὶ αὐτῆς τῇ Πελοποννησιακῇ Γερουσίᾳ γρόσια 1000, «ἀποδοτέα εἰς τρίχρονον διορίαν», ἔναντι ὁμολογίας⁵, μηδέποτε δὲ ἐπιστραφέντα. Ὑπὸ τοῦ Ἱμβραῖμου ἐπυρπολήθησαν οἰκτρῶς τὸ καθολικὸν αὐτῆς καὶ τὰ κελλία⁶. Παρὰ ταῦτα, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡ μονὴ ἐκινδύνευσε νὰ διαλυθῇ, διότι τὸ προσωπικὸν αὐτῆς δὲν συνεπλήρου τὸν καθωρισμένον ἀριθμὸν 6, ἔνεκα ἀποσπάσεως μοναχῶν τινων εἰς τὴν Μονὴν Ἀγ. Τριάδος. Γράφων περὶ τούτου καὶ ὑπεραμυνόμενος τῆς μονῆς αὐτοῦ ὁ ἡγούμενος Νικόδημος, λέγει ὅτι «καυχᾶται ἡ μονὴ διότι, μολοντί ἄπορος καὶ ἐνδεής, παραβαλλομένη πρὸς τὰς γειτνιαζούσας, διετήρησε μέχρι τέλους ἀμόλυντον τὸν ἱερὸν χαρακτῆρα τοῦ μοναστικοῦ τάγματος». Εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς διατηρήσεως τῆς μονῆς θερμῶς συνηγόρει καὶ ὁ Κυνουρίας Διονύσιος⁷.

Σχολεῖον εἰς Ἀγ. Ἰωάννην, διὰ πάσαν τὴν ἐπαρχίαν Ἀγ. Πέτρου, συντηρούμενον ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν μονῶν Λουκοῦς, Θεολόγου καὶ Ἀγ. Τριάδος, ἐξ ὧν δύναται νὰ συναχθοῦν 30.000 φοῖνικες, οἱ δὲ μοναχοὶ πασῶν τῶν μονῶν νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς Παλιοπαναγίαν. *Φ. Κουκουλές*, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 141 (ἐξ ἐγγράφων). Τοῦτο βεβαίως δὲν ἔγινε δεκτόν.

1. Πληροφορίαι Νικοδήμου Κακαρούκα, ἡγουμένου τῆς μονῆς, ἐνθα ἀνωτέρω.
2. *Αὐτόθι*.
3. Πληροφορίαι ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μονῆς, καθιερωθέντος μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, τοῦ καὶ μόνου σφωζομένου γραπτοῦ τῆς μονῆς μνημείου.
4. *Εὔαγ. Κοφινιώτη*, Ἡ Ἐκκλησία ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἀθήναις 1897, σελ. 15.—*Στ. Γιαννοπούλου*, Συλλογὴ τῶν ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1901, σελ. 683.
5. Ἡ ὁμολογία ἐπικεκολλημένη ἐν τῇ πινακίδι τῆς σταχώσεως ἐν τῷ κώδικι τῆς μονῆς.
6. Πληροφορίαι ἡγουμένου Νικοδήμου, ἐνθ. ἀνωτέρω.
7. Πληροφορίαι ἐξ ἐγγράφων τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, φάκελ, 351 Μονῆς Παλιοπαναγιάς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ οἰκονομικὴ πλευρὰ τῆς ζωῆς τῆς μονῆς Παλιοπαναγιᾶς δὲν παρουσίαζεν εὐχάριστον ὄψιν εὐθὺς μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Διότι ἐνῶ ἡ μονὴ εἶχε δανεισθῇ παρὰ τοῦ Ἀναγνώστη Γκελπερῆ¹ 2040 γρόσια, πρὸς 15 % ἐτησίως, κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1820, ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ ἀπῆται τὴν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους ἐκ τοῦ Ὑπουργείου κατὰ Μάϊον τοῦ 1834, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ μονὴ ἐξήτει σύναψιν δανείου 400 δραχμῶν. Οἱ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς χαρακτηρισθέντες ἄποροι ἐλάβανον δεκάδραχμον μηνιαίαν περὶ θάψιν. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1836, ἐξήτει ἡ μονὴ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τὴν ἄδειαν, νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἀγρίων δένδρων τῶν ἀγρῶν τῆς, διὰ τῆς ἐκποιήσεως ἀχρήστων τινῶν κτημάτων. Ἐπέτυχε δὲ τοῦτο διὰ Β. Δ. τῆς 22 Μαρτίου | 3 Ἀπριλίου 1837. Ἄλλος δανειστὴς ὁ Ἰωάννης Τροχάνης ἐξήτει τὸν Νοέμβριον τοῦ 1837 τὴν ἐξόφλησιν δανείου γροσίων χιλίων. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1854 ἐξεπληρώθη ἡ ἐσχάτη ἀπαίτησις τῆς Μονῆς. Τῇ παρεχωρήθησαν τὰ κτήματα τῆς Μονῆς Ἀγίας Τριάδος².

1. Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 481 στ. 11, σελ. 482 στ. 29, σελ. 484 στ. 64, 79.

2. Ἐξ ἐγγράφων (τῶν τελευταίων) τοῦ φακέλλου τῆς μονῆς (ὡς ἡ ὑποσημ. 7 σελ. 487).